

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр. Перемоги, 10, м. Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 481-47-96
E-mail: ministry@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Від _____ № _____

На № _____ від _____

Органи управління освітою
обласних та Київської міської
державних адміністрацій

Інститути післядипломної
педагогічної освіти

Керівники дошкільних,
загальноосвітніх навчальних закладів

Інструктивно-методичні рекомендації
щодо організації роботи груп
для дітей старшого дошкільного віку
при загальноосвітніх навчальних закладах

Міністерство освіти і науки, за підсумками Всеукраїнської наради від 09.07.2014 року щодо змісту, цілей та завдань дошкільної освіти, з метою забезпечення реалізації права дитини, за бажанням батьків, на здобуття дошкільної освіти до 7 років, поширення практики відкриття при загальноосвітніх навчальних закладах груп для дітей старшого дошкільного віку, надсилає інструктивно-методичні рекомендації щодо організації роботи таких груп.

Просимо довести зазначену інформацію до відома працівників районних (міських) управлінь (відділів) освіти і науки, керівників, педагогічних працівників дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів.

Додаток: на 5 арк.

Заступник Міністра

П. Б. Полянський

**Інструктивно-методичні рекомендації
щодо організації роботи груп
для дітей старшого дошкільного віку
при загальноосвітніх навчальних закладах**

Законами України “Про освіту”, “Про дошкільну освіту” передбачена безперервність і наступність між усіма ланками освіти, визнана пріоритетна роль дошкільної освіти як обов’язкової первинної її складової та необхідність створення необхідних умов для її здобуття. Незважаючи на те, що за останні роки спостерігається позитивна тенденція щодо збільшення кількості дітей, охоплених дошкільною освітою, значна частина дітей за різних причин не відвідує дошкільні навчальні заклади, у яких максимально забезпечується системний підхід до реалізації завдань дошкільної освіти, в тому числі здійснюється планомірна, нефорсована психологічна підготовка до школи з урахуванням вікових, індивідуальних можливостей дітей. Тому актуальними завданнями сьогодні є: урізноманітнення форм охоплення дошкільною освітою дітей, які не відвідують дошкільні навчальні заклади; сприяння особистісному зростанню кожної дитини.

Одна з форм здобуття дошкільної освіти може бути забезпечена шляхом організації груп для дітей старшого дошкільного віку на базі загальноосвітніх навчальних закладів. При цьому, освітня робота з ними має розглядатися як здійснення комплексу педагогічних заходів, спрямованих на загальний розвиток дитини (фізичний, психічний, пізнавальний, соціально-моральний тощо); створення передумов для формування основ загальних навчальних умінь та навичок (організаційних, інтелектуальних, комунікативних), різних життєвих компетенцій, які б забезпечили дитині успішну учбову діяльність не тільки у першому класі, а і на наступних життєвих етапах.

До цих груп залучаються діти п’ятирічного віку, які з різних причин не відвідують дошкільні навчальні заклади, а також шестирічні діти, які підуть до школи у сім років. Групи створюються з метою здійснення концентрованого системного підходу до соціальної адаптації, фізичного, пізнавального, мовленнєвого, емоційно-ціннісного, художньо-естетичного розвитку дітей перед початком шкільного життя.

За рішенням територіальних органів управління освітою групи дітей старшого дошкільного віку комплектуються керівником дошкільного або загальноосвітнього навчального закладу, на базі якого працюватимуть. Приміщення комунальних загальноосвітніх навчальних закладів для розміщення таких груп надаються безоплатно.

Кількість дітей у групі визначається засновником, але не має перевищувати 20 осіб.

Групи при загальноосвітніх навчальних закладах можуть працювати повний або неповний день, із забезпеченням харчування і без нього (це залежить від місцевих умов та бажання батьків). Як правило, ці групи функціонують короткотривало (до 4 годин, без харчування) з урахуванням періодів найвищої працездатності: з 9.00 (10.00) до 12.00 (13.00) чи з 15.00 (16.00) до 17.00 (18.00) години, упродовж усього навчального року чи сезонно (не менше трьох місяців), щодня (5 разів на тиждень) або 2-3 рази на тиждень.

Штатні розписи закладів, які мають такі групи, встановлюються і затверджуються місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Робочий час педагогів вираховується відповідно до тижневого навантаження та тривалості перебування дітей у цих групах, з урахуванням Типових штатних нормативів дошкільних навчальних закладів. Безпосереднє керівництво та контроль за роботою груп, в яких діти здобувають дошкільну освіту, здійснює керівник дошкільного або загальноосвітнього навчального закладу, на базі якого працюють ці групи, спеціалісти і методисти відповідних органів управління освітою.

Освітня робота з дітьми цих груп проводиться з урахуванням гуманістичного, особистісно орієнтованого, інтегрованого, діяльнісного, системного, культурологічного та інших сучасних підходів. Вона здійснюється за принципами науковості, актуальності, свободи вибору і достатності змісту, цілісності та логічності, систематичності, повторності та концентричності, перспективності і наступності, реальності заходів, природовідповідності, урахування регіональних і місцевих умов. Освітній процес будується відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти, змісту чинних освітніх програм та з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей розвитку дітей.

У 2014/2015 навчальному році чинними є наступні програми.

Комплексні освітні програми:

- «Впевнений старт», програма розвитку дітей старшого дошкільного віку (авт. кол.: Андрієтті О. О., Голубович О. П. та ін.);
- «Дитина», програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років (наук. кер. Проскура О. В., Кочина Л. П., Кузьменко В. У., Кудикіна Н. В.);
- «Дитина в дошкільні роки», освітня програма (наук. кер. Крутій К. Л.);
- «Українське дошкілля», програма розвитку дитини дошкільного віку (авт. кол.: Блан О. І., Возна Л. М., Максименко О. Л. та ін.);
- «Соняшник», комплексна програма розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку (авт. Калуська Л. В.);
- «Я у Світі» (нова редакція), програма розвитку дитини дошкільного віку (наук. кер. Кононко О. Л.);
- «Стежина», програма для дошкільних навчальних закладів, які працюють за вальдорфською педагогікою (авт. Гончаренко А. М., Дятленко Н. М.).

Парціальні освітні програми:

- «Про себе треба знати, про себе треба дбати», програма з основ здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей віком від 3 до 6 років (авт. Лохвицька Л. В.);

- «Казкова фізкультура», програма з фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку (авт. Єфименко М. М.);

- «Грайлик», програма з організації театралізованої діяльності в дошкільному навчальному закладі (авт.: Березіна О. М., Гніровська О. З., Линник Т. А.);

- «Радість творчості», програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку (авт.: Борщ Р. М., Самойлик Д. В.);

- «Скарбниця моралі», програма з морального виховання дітей дошкільного віку (авт. Лохвицька Л. В.);

- «Граючись вчимося. Англійська мова», програма для дітей старшого дошкільного віку, методичні рекомендації (авт.: Гунько С., Гусак Л., Лещенко З.).

Ці програми розробляються як цілісні документи, де програмові вимоги викладено за принципом наступності, тобто поступового ускладнення матеріалу відповідно до віку дітей (від трьох до шести років). Тому зміст роботи, передбачений для вихованців старшої групи, які постійно відвідують дошкільні навчальні заклади, не можна переносити без коректив у роботу з п'ятирічними дітьми, що не мають досвіду педагогічного впливу. В такому випадку більш адаптованою для роботи з дітьми старшого дошкільного віку в групах підготовки до школи на базі загальноосвітніх навчальних закладів є програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт».

Ефективність освітнього процесу як в дошкільних навчальних закладах так і при забезпеченні інших форм здобуття дошкільної освіти, в тому числі в групах підготовки до школи на базі загальноосвітніх навчальних закладів, багато в чому залежить від забезпечення якісного навчально-методичного супроводу програм. Це навчально-методичні, методичні посібники, рекомендації для педагогів та батьків; навчальні посібники, енциклопедії, хрестоматійні збірки, робочі зошити, альбоми для спільної роботи дорослого з дітьми. Зазначені види навчальної літератури, варіативно об'єднані автором або самим педагогом у навчально-методичні комплекти, сприяють налагодженню тісної психолого-педагогічної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу та реалізації інтегрованого підходу до формування різнобічно розвиненої особистості дошкільника. Тому доцільним і правомірним є використання в освітній роботі з дітьми комплектів навчальної літератури (односпрямованих, різноспрямованих, тематичних, комбінованих), які відповідають вимогам освітнього стандарту та орієнтовані на виконання завдань чинних програм.

Інформація про наявне програмно-методичне забезпечення дошкільної освіти міститься в Переліку навчальних видань, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в дошкільних навчальних закладах у 2014/2015 навчальному році, з яким можна ознайомитися на сайтах

Міністерства освіти і науки України (www.mon.gov.ua) та Інституту інноваційних технологій і змісту освіти (www.iitzo.gov.ua).

Під час організації роботи зі старшими дошкільниками педагогові слід враховувати основні закономірності їхнього фізіологічного, психічного та соціального розвитку, а відтак визначити зміст, обсяг та форми роботи. Провідною формою організації освітньої роботи в групах для дітей старшого дошкільного віку на базі загальноосвітніх навчальних закладів залишаються заняття. При цьому слід уникати дублювання шкільних уроків за формами проведення, змістом завдань, методами і прийомами навчання, способами організації дітей, не варто також підпорядковувати зміст дошкільної освіти логіці навчальних шкільних дисциплін.

Заняття традиційно розподіляються за розділами: ознайомлення з довкіллям та природою, розвиток мовлення та художня література, логіко-математичний розвиток, навчання елементів грамоти, підготовка руки дитини до письма, образотворча діяльність, музика, фізична культура. Проте такий розподіл є умовним з огляду на можливу інтеграцію в їхньому змісті різних розділів програми, змістових ліній, ліній розвитку тощо. До розкладу можуть також вводитися заняття з іноземної мови, хореографії, плавання, комп'ютерної грамоти тощо.

Кількість і тривалість занять (як правило, в першій половині дня) має відповідати віковим можливостям дітей. Для дітей старшого дошкільного віку передбачається 3 заняття на день при 3-5-денному робочому графіку на тиждень, їх тривалість має становити 25-30 хвилин. У перервах між заняттями (10-15 хв.) проводяться динамічні паузи (комплекси фізичних вправ, рухливі ігри), організовується трудова діяльність. Розміщення дітей під час занять має бути зручним для них самих і педагога та періодично варіюватися (за столами і партами окремо розставленими, зсунутими по 2, розміщеними півколом; сидячи на стільцях, килимку у колі та ін.). Це сприятиме запобіганню втоми, уникненню статичних навантажень, динамічній зміні видів діяльності.

У процесі занять з дітьми увага приділяється поступовому формуванню у них базових навчальних умінь (слухати і чути мову педагога, розуміти звернення до них, вказівки, інструкції та діяти відповідно до них, аналізувати зразки, відтворювати і змінювати їх, контролювати результати своєї діяльності, дотримуватися заданого ритму діяльності, організовувати своє робоче місце тощо). На початковому етапі навчання ці діти потребують особливої підтримки і заохочення для подолання труднощів на власних позитивних досягненнях.

Чільне місце у житті дошкільників посідає гра, як ефективна організаційна форма, провідний метод та засіб розвитку, навчання і виховання дітей. Тому навчання старших дошкільників у процесі спеціально організованих занять та у повсякденному житті має насичуватись іграми і вправами розвивального, дидактичного характеру – та з різною змістовою спрямованістю: мовленнєвою, логіко-математичною, українознавчою, природознавчою, екологічною, художньо-естетичною, руховою та ін.

У центрі уваги педагогів груп дітей старшого дошкільного віку має бути завдання щодо формування у дітей мотиваційної готовності, яка у тому числі

включає: правильне уявлення про школу, певне позитивно-емоційне ставлення до неї; бажання йти до школи, вчитися без тиску зовні; позитивне ставлення до вчителя, розуміння його професійної ролі і позиції; готовність взяти на себе роль учня.

Особлива місія – у методичних служб навчальних закладів, районних, міських та обласних управлінь освіти. Вони мають надавати спеціальну консультативну допомогу родинам та педагогам, залученим до різних форм охоплення дітей старшого дошкільного віку, в організації роботи, доборі змісту, плануванні, виходячи із загальної тривалості періоду перебування 5-6-річних дітей в закладі, кількості занять впродовж тижня та інших чинників.

Кінцевим результатом освітньої роботи груп для дітей старшого дошкільного віку на базі загальноосвітніх навчальних закладів є сформованість у майбутніх першокласників психологічної і фізичної готовності до шкільного життя й переходу у новий соціальний статус – школяра.

Директор департаменту
загальної середньої та
дошкільної освіти

Ю. Г. Кононенко